

KİTAP TANITIMI

Değerlendiren: Yrd. Doç. Dr. Yusuf ŞEN*

Nuri Kahveci İslâm Aile Hukuku,

Hikmetevi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2004, 270 Sayfa.

İslâm hukukuna göre evliliğin amacı, neslin devamı ve toplumu ifsat eden zinadan muhafazadır. Bu bağlamda İslâm'da evlilik kurumu önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle şartlarına ve rükünlerine uygun olarak gerçekleştirilen evlilik, zinadan ve nesep farklılığından doğabilecek problemlere karşı önlem niteliğinde olup, sağlıklı toplumların oluşmasında temel teşkil etmektedir.

İslam Hukuku kaynaklarına baktığımızda, aile konusuna geniş yer verildiğini görmekteyiz. Bu da bize İslam dininin aile müessesine verdiği önemi göstermektedir. Aile kurumuyla ilgili bireylere düşen sorumluluklar naslarda belirtilmiştir. Aile bireyleri üzerlerine düşen görevleri yerine getirdikçe, aile içerisinde sorun olma olasılığı düşecektir. Fakat bazı durumlarda sorunlar kaçınılmaz hale gelebilmektedir. Bu durumda çiftler hemen boşanma yoluna gitmemeli evliliği kurtarma yolları aramalıdır. Eğer anlaşıyorlarsa evliliği devam ettirmelidirler. Fakat evlilik kurtarılmayacak dereceye gelmişse, çiftlerin beraber yaşamaları birbirlerine zarar veriyorsa, bu takdirde de boşanma hakları mevcuttur. Boşama son durumda başvurulması gereken bir durumdur. Çünkü boşanmanın Allah'ın sevmediği helal olduğu göz ardı edilmemelidir. Aile kurmaya hazırlanan bireyler bu durumun ciddiyeti hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar.

Yazar kitapta aile hukuku ile ilgili genel bilinmesi gereken bilgilere yer vermiştir. Bilgi verirken sadece bir mezhebe bağlı kalmamış, diğer mezhep görüşlerini de açıklamıştır. Yazarın üslubu son derece açık, okuyan herkesin anlayabileceği bir seviyededir.

Yazar kitabın ilk başlığında evlilik ve aile olgusu üzerinde durmuştur.

Eski Türklerde aile yapısından ve İslam öncesi evlilik çeşitlerinden bahsetmiştir. Nikâh çeşitlerinin, İslam dinine uygunluğu konusunu tartışmış ve uygun olmayanların nedenlerini açıklamıştır. Batıl nikâh çeşitlerini açıkladıktan sonra, İslam dininin gelmesiyle ne gibi değişiklikler olmuştur sorusu bağlamında sahih nikâhın in'ikatı üzerinde durmuş, çekirdek aile, büyük aile tiplerini açıklamış, günümüzdeki durumu anlatırken büyük aile tiplerinden küçük aile tiplerine geçildiğinin memnuniyetsizliğini hissettirmiştir.

Yazar, kitabın ikinci başlığında İslam aile hukukunun kaynaklarını açıkladıktan sonra evliliğin tanımı ve unsurları üzerinde durmuştur. Tarihi süreç içerisinde evlilik çeşitlerinden bahsederek toplumun genelde yanlışlığı dini nikâhı açıklamış, fakat dini nikâhın suiistimal edildiğini ifade etmemiştir. Evlenecek çiftlerin nikâhında duanın olması son derece güzel bir durumdur. Fakat dini nikâh günümüzde, gayri meşru ilişkileri meşru hale getirmek adı altında yapılabilmektedir. Yerine göre fasid olarak gerçekleştirilen nikah akdi, derhal sahih hale getirilerek evlilik devam ettirilmeli aksi halde kadının mağdur olması kaçınılmaz hale gelebilir. Kitabın bu bölümünde evlilik öncesi hukuki durum anlatılmış, özellikle nişanlılık sürecinde çiftlerin birbirlerine karşı konumları ince ayrıntıları ile ifade edilmiştir. Bu bölümde yazar son olarak nişanın bozulmasıyla oluşan hukuki sonuçlardan bahsetmiştir.

Yazar kitabın üçüncü ana başlığında evlenmenin mahiyetinden ve evlenme ehliyetinden bahsetmiş, yaş gruplarına göre bireylerin evlilik hakları ve muhayyerlikleri konusunda bilgi vermiştir. Özürlü bireylerin evlilik tasarrufları, buna bağlı olarak velilerin evlendirme yetkisini açıklamıştır. Yazar bu bölümde toplumca çokça karıştırılan sütkardeşliği konusundan da bahsetmiştir. Yazar bu bölümde kesin ve sürekli evlenme engellerini açıklamıştır.

Yazar kitabın dördüncü başlığında evlenme akdine değinmiştir. Evlilik akdinin kuruluşundan nikâhta velayet konusuna kadar detaylı bilgi vermiştir. Yazar evlenme akdi konusunda taraflara düşen sorumlulukları bağlamında evlilik kurumunun ciddiyetine işaret etmiştir. Yazar, taraflar başlığı altında nikâhta şahitler konusunu ele alarak günümüzde gizli kıyılan nikâhların sakıncalarını, nikâh akdine etkilerini, nikâh akdinin kuruluş şartlarını, sıhhat şartlarını ve nefaz şartlarını açıklamıştır. Nikâh akdinin kuruluş sırasına göre, şartları ele almış ve her madde üzerinde ayrıntılı durmuştur. Özellikle şarta bağlı evliliği kısımlarıyla beraber, örnekler vererek açıklamıştır. Bölümün sonunda nikâhta velayet konusunu ve fuzulünün yaptığı akdi ele almıştır. Yazar günümüz şartları dolayısıyla,

nikâh akdinde vekâlet olayına sıcak bakmamaktadır. Bireylerin akit esnasında bulunmaları, irade beyanları bizzat duymaları oluşabilecek şüpheleri gidermek konusunda önemli olduğunu beyan etmiştir.

Kitabın beşinci başlığında yazar, sahih nikâh akdi ve hükümleri üzerinde durmuş, sahih nikâh akdinin sonuçları olan mehir, nafaka, doğum ve sonuçlarını ele almış bunların sınırlarını beyan etmiştir. Bazı durumlarda kız tarafı olan aileler mehir başlığı altında karşı tarafı çok zor durumda bırakabilmektedir. Yazar bu durumun mutedil şeklini belirtmiş, sahih, fasit ve batıl nikâhi hükümleriyle açıklamıştır. Ayrıca İslam aile hukukunda önemli bir yere sahip olan halvet konusu üzerinde durmuştur.

İslâm hukuku, mahiyeti açısından eksik, süreli, şartlı evlilikleri kabul etmemektedir. Evlilik, Kahveci'nin "İslâm Aile Hukuku" adlı kitabının 6. Ana başlığında detaylandırıldığı üzere, bazen yürütülemeyebilir. Eşlerin, birlikte durmalarının daha fazla zarara yol açacağı düşünüldüğünde ve aralarındaki problemin çözümü için tavsiye edilen tüm yollar denenmesine rağmen sonuç alınmadığında, evliliğe son vermek daha doğrudur. Zira Allah Teâlâ katında en sevimsiz helal evliliğin sona ermesi yani boşamadır.

Yazar, "Evliliğin Sona Ermesi" başlığı altında İslâm hukukunda boşama konusunu, iyi bir tasnif yaparak okuyucuya aktarmıştır. Konu ile ilgili; talak, ric'i, bain, bid'i, muhala'a, tefvizu't talak gibi terimlere açıklık getirerek daha rahat anlaşılmasını sağlamıştır.

Kitabın başlangıcında aileye, evliliğe ve mahiyetine değinen yazar, daha sonra evlilik akdini ele almıştır. Kitabın son başlığı "Evliliğin Sona Ermesi" dir. Bu başlık altında yazar, evliliğin devam ettirilmesi gereken ciddi bir kurum olmasının yanında eğer taraflar ciddi manada anlaşamazlarsa onun sona erdirilebileceğinden bahsetmiştir. Fakat bu sonlandırmanın manevi yaptırımları olduğunu hatırlatarak keyfi bir boşamanın söz konusu olamayacağını vurgulamıştır.

Yazar, bu bölüme evliliğin sona ermemesi için alınabilecek önlemleri, bu konuda izlemesi gereken yöntemi de naslar ışığında göstermeye çalışmıştır. Daha sonra çarelerin artık tükenmesi ile vuku bulacak olan boşamayı ele almıştır. Boşamanın kimin tarafından gerçekleştirilebileceğini, hangi vasıflara sahip olunması gerektiğini ifade etmiştir. Boşamanın ne şekilde geçerli olacağını, hangi lafızları kullanarak boşamanın meydana geleceğini söyleyerek aslında bu işin ciddiyetini ortaya koymaya çalışmıştır. Yazar, boşama hakkının erkeğin elinde olduğunu, şayet kadın boşanmak isterse ancak muhala'a veya tefrik ile yapılabileceğini, eşlerden birinin

irtidatı (dinden çıkmak) ile nikahın fesh olacağını, gaiplik durumunda nasıl bir boşama gerçekleşeceğini de anlatarak soru işareti bırakmamaya çalışmıştır.

Boşama esnasında kullanılan açık ve kinayeli boşama beyanının hangi sonuçları doğurduğunu, Allah'ın hak gördüğü ve rızası olan boşama şeklinin ne olduğunu okuyucuya izah ederek, her boşamanın Allah katındaki yerinin aynı olmadığını göstermiştir. Zira geçerli lafız ile yapılan ve kadına yaklaşımsızın temizlik döneminde yapılan boşamanın sünni ve rıza gösterilen boşama olduğu ve taraflara günahın olmadığı açıkken; kinayeli lafızlar kullanarak veya hayz döneminde kadını boşayarak veyahut temizlik döneminde iken ona yaklaşarak yapılan boşama bid'idir ve Allah katında hoş görülmeleyen bir durumdur.

Yazar boşama konusunda kadının konumunu ele alarak, boşanmak istemesi durumunda muhala'a veya hâkime başvuru yolu ile evliliği sonlandırabileceğini anlatmıştır. Kadının hangi durumlarda hâkime başvurabileceğini, bu tür bir boşamanın nasıl gerçekleşeceğini de ayrı bir başlık altında ele almıştır.

Yazar evliliğin son bulması halinde taraflara sonraki aşamada talak, iddet gibi sorumluluklar düşeceğini de kitabında izah ederek kişilere yol göstermiştir. Son olarak boşanma sonrasında çocukların eğitim ve terbiyesi ile ilgili; taraflara neler düşeceği hakkında bilgi vermiştir. Çocukların eğitimleri, bakımları hususunda ilk hakkın anneye ait olduğu gerçeğini vurgulayarak, fitri becerinin üzerinde durmuştur. Hz. Peygamber'in de hadisini zikrederek bunun annenin hakkı olduğunu kuvvetlendirmiştir.

Yazar, "İslâm Aile Hukuku" kitabında bilinmesi gereken konuları genel olarak açıklamış, yalnızca konu başlıkları altındaki paragraflarda genellikle konulara giriş mahiyetinde benzer cümleleri kullanarak önemine binâen tekrarlarında bulunmuştur. Örneğin; boşanma ile ilgi başlıklara başlarken her fırsatta evliliğin İslâm hukukundaki yerini dile getirmiş, onda boşamanın son çare olduğuna, Katolik Hristiyanlarında olduğu gibi boşama olmaksızın süren bir evliliğin söz konusu olmadığına vurgu yapmıştır. Fakat Kahveci'nin bunu, kişilerin boşamada daha ciddi olmalarını sağlamak için yapmış olması muhtemeldir. Bazı kavramlar da alt başlıklarla birlikte tekrar edilmiş, fakat bu durum ile de görünenin aksine hem kavramın akılda kalıcılığını sağlamış hem de ana veya ara başlıktan kopmayı önlenmiştir.

Evlilik ve aile kurumu hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkes, bu kitaptan faydalanabilir. Kitabın sade dili onun her kesimden insana ulaşmasını sağlamaktadır. Akıcı bir tarzda yazılan kitap sıkmadan kalıcı

bilgi vermektedir. Evlilik ve boşama hakkında geniş ve detaylı bilgi vererek alandaki var olabilecek boşlukları doldurmaya ve çözüme kavuşturmaya çalışmıştır. Âyet ve hadislerle delillendirerek sözlerini kuvvetlendirmiştir. Olaylara güncel yaklaşarak, hali hazırda mevcut olabilecek problemlere ışık tutmuştur. Bu durum da kitabın amacını karşıladığını bize göstermektedir. Kısaca tanıtımını ve değerlendirilmesini yaptığımız, ilim dünyasına kazandırılan emek mahsulü “İslâm Aile Hukuku” kitabı okunmaya değer bir eserdir.